

תוכן העניינים

- 4 רשימת משתתפים
- 5 דבר העורך

תאוריית ההתקשרות

- 7 תפיסת איכות ההתקשרות עם האם ועם המחנכת ותפקוד מסתגל בילדות התיכונה: יחסי מורה-תלמיד מבחינת תאוריית ההתקשרות דודי גרנות
- 39 הקשר בין דפוסי התקשרות לבין התפתחותם של מנהיגים חברתיים מיכה פופר

- 57 מפגשים בראי הזמן: תרומתה של סדנה העושה שימוש בסיפורי חיים לתהליכי שינוי בתפיסת ה"אחר" כמרכיב בהבניית זהות אצל צעירים יהודים וערבים בישראל – טל ליטבק הירש ודן בר-און

מצוקה, סיוע והסתגלות

- 81 יעילות של עזרה ראשונה נפשית בטלפון: ניתוח שיחות שנחרתו בזיכרון מתנדבים כמוצלחות – יצחק גילת ושרה רוזנאו
- 103 מקומם של הפסיכולוג והיועץ החינוכי בתהליך שילוב ילד חולה במערכת החינוך מנקודת ראותו של המורה – יוספה איזנברג וחנה אולמן
- 125 ילדות בצל התעללות והורות כושלת: הקשר בין התעללות מינית ופיזית בילדות, אמפתיה הורית לקויה והסתגלות פסיכולוגית בבגרות אביגיל מור

סקירת ספרים

- 145 החינוך הבלתי פורמלי במציאות משתנה, בעריכת שלמה רומי ומרים שמידע ז"ל – בתיה זיבצינר
- 151 *Residential child care and its alternatives: International perspectives*, Edited by Friedhelm Peters – עמנואל גרופר
- 157 שילובים: לומדים עם מוגבלויות במערכות חינוך, בעריכת שונית רייטר, יונה לייזר וגלעדה אבישר – שלמה קניאל
- I-V Abstracts of the articles

רשימת המשתתפים

ד"ר חנה אולמן, פסיכולוגית קלינית ומדריכה, מורה בכירה בבית הספר לחינוך באוניברסיטה העברית בירושלים

ד"ר יוספה איזנברג, מרצה ומדריכה פדגוגית בחוג לחינוך מיוחד במכללה האקדמית לחינוך אחווה

פרופ' דן בר-און, המחלקה למדעי ההתנהגות, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
יצחק גילת, מנהל שירותי האינטרנט של ער"ן, מרצה לפסיכולוגיה וחוקר ברשות למחקר, הערכה ופיתוח, מכללת לוינסקי לחינוך

ד"ר דודי גרנות, ראש החוג לחינוך מיוחד, אורנים המכללה האקדמית לחינוך
ד"ר טל ליטבק הירש, המחלקה למדעי ההתנהגות, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, קמפוס אילת

ד"ר אביגיל מור, פסיכולוגית קלינית וראש התכנית ללימודי נשים ומגדר, המכללה האקדמית תל חי

פרופ' מיכה פופר, המחלקה לפסיכולוגיה, אוניברסיטת חיפה
ד"ר שרה רוזנאו, מרצה ומדריכה בתכנית לתואר שני ביעוץ חינוכי, המכללה האקדמית בית ברל

סוקרי סברים

ד"ר עמנואל גרופר, המנהל לחינוך התיישבותי, פנימייתי ועליית הנוער במשרד החינוך, מרצה בכיר במכללת בית ברל

ד"ר בתיה זיבצינר, מרצה בכירה במכללת בית ברל ועמיתת מחקר במכון טרומן, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' שלמה קניאל, מרצה בבית הספר לחינוך באוניברסיטת בר-אילן ומשמש כראש הקתדרה לחקר דרכי ההוראה ע"ש הרב ד"ר אוקס, ראש החוג לחינוך במכללת אורות.

דבר העורך

ה"מפגש" בין העולמות השונים של החינוך, הטיפול, הרווחה והחברה מאפשר לנו ליצור פסיפס מיוחד של נושאים בכל גיליון. המארג הזה הוא דינמי ומתפתח ונרקם בכל פעם מחדש בהתאם להחלטות השיפוט, ואולם יש בו גם רבדים ידועים וצפויים: תכניו נקשרים וחותרים לעתים לנושאים שנפרשו בחוברות הקודמות, ומבנהו ממזג בתוכו רבדים עיוניים, התבוננות מחקרית בהתערבות חינוכית או טיפולית, תיאור התמודדות עם משבר ומסר חברתי הנוגע בדופק עכשווי של התרחשויות וצרכים. כזה הוא גם הגיליון הנוכחי.

שני מאמרים מופיעים במדור **תאוריית ההתקשרות** ועוסקים בפיתוח תאורטי ויישום של התאוריה החשובה הזו לעולמות החינוך והמנהיגות שהם מאושיות היסוד של חיינו. לתאוריית ההתקשרות הקדשנו לפני כשנתיים גיליון רחב וייחודי בעריכת פרופ' מריו מיקולינסר וד"ר אטי ברנט.

המאמר הראשון הוא מחקרו של ד"ר דודי גרנות, אשר מלמד על הרלוונטיות של התפיסה לעולם החינוך ובית הספר ודן בזיקה שבין יחסי מורה-תלמיד מזווית הראייה של התאורייה וההסתגלות הרגשית-חברתית וההתנהגותית של ילדים בגילי בית הספר היסודי.

המאמר השני, של פרופ' מיכה פופר, מציע את תאוריית ההתקשרות כמסגרת מושגית להבנת הקשר בין דפוסי התקשרות והתפתחות של מנהיגים חברתיים.

ד"ר טל ליטבק ופרופ' דן בר-און עוסקים בנושא כאוב וחשוב של יחסי יהודים-ערבים בישראל. "מפגש" מאפשר במה בולטת לחוקרי השיח והדו-שיח החברתיים והבין-תרבותיים בארץ, וכמעט אין גיליון ללא מאמר בתחום זה, המהותי לחיינו. המאמר הנוכחי, "מפגשים בראי הזמן: תרומתה של סדנה העושה שימוש בסיפורי חיים לתהליכי שינוי בתפיסת ה"אחר" כמרכיב בהבניית זהות אצל צעירים יהודים וערבים בישראל", מתאר את השפעתו החשובה והמתמשכת של התהליך הדיאלוגי על עולמם, זהותם ותפיסותיהם של המשתתפים.

לפני זמן-מה נתבשרנו על יזמה של אנשי אקדמיה וחינוך, בגיבויה ותמיכתה של שרת החינוך, להגדרת המדיניות הרשמית של משרד החינוך בתחום הלימוד לחיים משותפים ליהודים וערבים בישראל. היוזמים, ביניהם פרופ' גבי סלומון, חתן פרס ישראל לחינוך, ופרופ' דניאל בר טל, חוקר תהליכי דו-שיח וקונפליקט, מביעים את דאגתם מהתפשטות נורמות גזעניות בחברה הישראלית ומציעים למסד תהליכי לימוד, מפגש ושיח בין קבוצות שונות החיות בישראל, על בסיס ההכרה בכך שחיוני למצוא דרך לניהול החיים במשותף מתוך היכרות ומתן לגיטימציה הדדיים.

שלושה מאמרים מופיעים במדור שעניינו **מצוקה, סיוע והסתגלות**. האחד, של יצחק גילת וד"ר שרה רוזנאו, בוחן את היעילות של עזרה ראשונה נפשית (ער"ן) מנקודת המבט של מתנדבים פארא-מקצועיים, העונים לפניית במגוון מצוקות באמצעות שיחות טלפון חד-פעמיות.

המאמר השני, של יוספה אייזנברג וד"ר חנה אולמן, מתאר תהליכים מתמשכים בהתמודדות עם השתלבותו החינוכית והחברתית של ילד החולה במחלה קשה ובסיוע להשתלבות זו במערכת הבית ספרית.

המאמר השלישי עוסק בכשל הסתגלותי ודן בילדות בצל התעללות והורות כושלת. ד"ר אביגיל מור מצביעה על הקשר המורכב בין התעללות מינית ופיזית בילדות, אמפתיה הורית והסתגלות פסיכולוגית בבגרות.

שלוש סקירות ספרים עמנו. ד"ר בתיה זיבצינר סוקרת את הספר "החינוך הבלתי פורמלי במציאות משתנה", בעריכתם של ד"ר שלמה רומי ופרופ' מרים שמידע ז"ל; ד"ר עמנואל גרופר סוקר את הספר: *Residential child care and its alternatives: International perspectives*, בעריכתו של פרופ' פרידהלם פטרס, ופרופ' שלמה קניאל סוקר את "שילובים: לומדים עם מוגבלויות במערכות חינוך", בעריכתם של פרופ' שונית רייטר, פרופ' יונה לייזר וד"ר גלעדה אבישר.

לקראת סיום, ברוחינו לפרופ' עמי וולנסקי, משופטינו הוותיקים והמסורים, לקבלת הפרופסורה. פרופ' וולנסקי משלב באופן יצירתי יזמות חינוכית פעילה והתבוננות מחקרית שיטתית במעשה החינוך, מתוך מבט משווה לנעשה בעולם. הוא ממבקר תפיסת הסטנדרטיזציה העכשווית במערכת החינוך ומתומכי ההשקפה הדוגלת בטיפוח שונות, רבגוניות וייחודיות, מתוך ראייה הישגית ומאתגרת. אנו מאחלים לו שתחושת השליחות החברתית והחינוכית המפעמת בו תמשיך ותבוא לידי ביטוי בשנות עשייה וחקירה רבות.

קריאה מהנה ומרתקת לקוראינו,

ד"ר אמיתי המנחם
העורך הראשי